

Daniel Jeżak OMI¹
daniel.omi@hotmail.com
Uniwersytet Kard. Stefana Wyszyńskiego
Warszawa

Znaczenie Seminarium Misji Zagranicznych w Paryżu dla rozwoju misji w Azji

Importance of the Paris Foreign Missions Society Seminar
for Mission Development in Asia

Cytowanie: Jeżak D., 2023, *Znaczenie Seminarium Misji Zagranicznych w Paryżu dla rozwoju misji w Azji*, Nurt SVD, t. 153, nr 1, s. 90-105.

Streszczenie

Niniejszy tekst przedstawia Stowarzyszenie Misji Zagranicznych w Paryżu i nierozdzielnie związane z nim Seminarium Misji Zagranicznych oraz jego zaangażowanie na rzecz misji w Azji. Najpierw usystematyzowano pojęcie „seminarium” i przedstawiono ogólne jego rozumienie, aby móc wskazać na specyfikę omawianego tematu. Następnie ukazano okoliczności powstania Stowarzyszenia Misji Zagranicznych (MEP), które ujęto w kontekście historyczno-misjologicznym, wskazując też wkład, jaki na przestrzeni ponad 350 lat stowarzyszenie miało dla rozwoju misji w Azji. Każde dzieło ma swojego założyciela, dlatego nie mogło zabraknąć zaprezentowania kluczowych postaci, które odegrały znaczącą rolę w omawianym problemie misji w Azji. Działalność Seminarium Misji Zagranicznych od początku wyróżniała się specyficznym podejściem w formacji, którego przedstawienie było istotne dla zrozumienia znaczenia rozwoju misji na Dalekim Wschodzie. W końcu podjęto temat współczesnej działalności stowarzyszenia. To pokazuje, że zapoczątkowane dzieło ma swoją konkretną kontynuację.

Słowa kluczowe: Seminarium Duchowne, Misje Zagraniczne, Azja, Paryż, Rzym, Aleksander de Rhodes, Franciszek Pallu, Piotr Lambert de la Motte.

¹Mgr lic. ur. w 1989 roku w Sztumie, Misjonarz Oblat Maryi Niepokalanej. W latach 2009-2016 studiował filozofię i teologię na Uniwersytecie im. A. Mickiewicza w Poznaniu. Po święceniach prezbiteratu skierowany do pracy w Delegaturze Francja-Beneluks. Duszpasterz Polonii w Wielkim Księstwie Luksemburga. W 2022 roku uzyskał licencjat z misjologii.

Abstract

This text introduces the Foreign Mission Association in Paris and the inextricably linked Foreign Mission Seminar and its commitment to missions in Asia. First, the term "seminar" is systematic and its general understanding is presented in order to be able to point out the specifics of the subject under discussion. Next, the circumstances of the founding of the Foreign Mission Association (MEP) were shown, which were put in a historical and missiological context, also pointing out the contribution that the association has made to the development of missions in Asia over the course of more than 350 years. Every work has its founder, so there was no shortage of presentations of key figures who played a significant role in the discussed problem of missions in Asia. From the beginning, the activities of the Foreign Mission Seminary were distinguished by a specific approach in formation, the presentation of which was key to understanding the importance of mission development in the Far East. Finally, the topic of contemporary activities of the association was addressed. This shows that the work initiated has a concrete continuation.

Keywords: Seminary, Foreign Missions, Asia, Paris, Rome, Alexander de Rhodes, François Pallu, Pierre Lambert de la Motte.

Wstęp

W powszechnym rozumieniu termin „seminarium” w pierwszym znaczeniu to przede wszystkim typ zajęć dydaktyczno-naukowych dla studentów wyższych lat, prowadzonych przez profesorów na uczelniach wyższych w celu dokładniejszego studium wybranej specjalności (Wojnowski, 2004, s. 514). Dlatego należałoby uściślić, że w omawianym temacie będzie chodziło o pojęcie „seminarium duchownego”, które pochodzi od łacińskiego słowa *semen*, czyli nasienie, ziarno. Termin ten oznacza wspólnotę kościelną, diecezjalną lub zakonną, która podejmując się odpowiedniej formacji przygotowuje kandydatów (seminarzystów) do przyjęcia sakramentu święceń (Ziemann, 2012, k. 1396). Dlatego seminarium duchowne jest miejscem, gdzie alumni przez studium, wspólnotę życia, miłość braterską, a nadto przez częste przebywanie z Panem na modlitwie kształtują swoje serca na wzór Jezusa Chrystusa, Nauczyciela i Pasterza. Tak zorganizowana formacja prowadzi seminarzystów do pragnienia głoszenia słowa Bożego, udzielania sakramentów, a przede wszystkim do prowadzenia ludzi do zbawienia, które jest w Chrystusie (Jeżak, 2016, s. 59).

Koncepcja zakładania i prowadzenia seminariów duchownych w Kościele katolickim nie jest zasadniczo znana ani ściśle określona

aż do Soboru Trydenckiego (1545-1563). Choć wielu hierarchów na przestrzeni wieków widziało potrzebę utworzenia wyodrębnionej instytucji kształcącej kandydatów do kapłaństwa, to jednak dopiero dekrety o reformie Soboru Trydenckiego powołują taką instytucję do istnienia wraz z określonymi prawami (Baron, 2005, s. 705-713). Przez kolejne wieki reformę soborową wprowadzano w życie, a także precyzowano odpowiednie wytyczne. Warty podkreślenia jest też fakt, że pierwsze seminarium duchowne założył św. Karol Boromeusz w Mediolanie już rok po zakończeniu Soboru Trydenckiego (Piel, 2013, s. 22).

Sobór Watykański II przypominał, że cały system przygotowania prowadzony w Wyższych Seminarium ma być ukierunkowany przede wszystkim na pasterski cel (DFK, nr 4). Jednakże wiele seminarium duchownych ma swój specyficzny charakter, który oprócz celów podstawowych zakłada te związane z jego specyfiką. Dlatego w tym artykule pochylimy się nad celami założenia Seminarium Misji Zagranicznych przez Stowarzyszenie Misji Zagranicznych w Paryżu, a przede wszystkim nad jego znaczeniem dla rozwoju misji w Azji.

Powstanie Stowarzyszenia Misji Zagranicznych (MEP)

We właściwym zaprezentowaniu powstania Stowarzyszenia Misji Zagranicznych wręcz niezbędne wydaje się, choćby telegraficzne, nakreślenie kontekstu historycznego.

Otóż papież Aleksander VI w 1494 roku ratyfikował traktat, w którym, ujmując to krótko, podzielił odpowiedzialność za ewangelizację podbitych narodów pomiędzy dwa mocarstwa: Hiszpanię i Portugalie. Z tym wiązało się wiele przywilejów, a jednym z nich była niemal całkowita niezależność od Stolicy Apostolskiej. Jednakże okazało się to mieczem obosiecznym, ponieważ zaczęły wybuchać poważne konflikty i nieporozumienia. Podejrzewano, że Hiszpanie chcą opanować Japonię przy pomocy ochrzczonego księcia Justo Takayamy. Efektem tego były gwałtowne prześladowania japońskich chrześcijan. W 1595 roku na wzgórzu Nishizaka wzniesiono rząd 26 krzyży, na których umęczono hiszpańskich franciszkanów. W 1614 roku wydano edykt zakazujący chrześcijaństwa w Japonii. Stolica Apostolska nie mogła wobec tej trudnej sytuacji przejść obojętnie, dlatego papież Grzegorz XVI założył kongregację De Propaganda Fide. Jej celem miała być instytucjonalna odpowiedzialność za prowadzone misje (Roszkowski, 2021, s. 160-164; Carroll, 2011, s. 803-807).

Kolejnym ważnym punktem w powstaniu MEP było przybycie do Rzymu w 1649 roku jezuita o. Aleksandra de Rhodes. Zaproponował on ominięcie systemu patronackiego i hierarchii biskupów podlegających jurysdykcji królewskiej przez system wikariatów apostołskich (*Histoire...*, 2021, s. 2-3).

Można zatem uznać, że historia powołania Stowarzyszenia Misji Zagranicznych wiąże się z mianowaniem przez papieża Aleksandra VII w 1658 roku ks. Franciszka Pallu wikariuszem apostołskim w Tonkinie (historyczna nazwa północnego Wietnamu), ks. Piotra Lamberta de la Motte wikariuszem apostołskim w Kochinchinie (dawna nazwa południowej części Wietnamu) oraz ks. Ignacego Cotelendiego wikariuszem apostołskim dla pięciu prowincji w południowych Chinach. Ten ostatni niestety nie dotarł nigdy na miejsce swojej placówki, ponieważ zmarł w drodze, na statku, podobnie jak siedmiu z siedemnastu innych towarzyszy. Trzej mianowani biskupi przed wyjazdem na swoje placówki otrzymali z Rzymu bardzo precyzyjną instrukcję, która nadawała nowy ton ewangelizacji podejmowanej na terenach misji azjatyckich, regulowała np. sprawę patronacką i związaną z nią politykę królów Starego Kontynentu oraz sprawę inkulturacji (Etcharren J-B., 2011, s. 16; *Histoire...*, s. 4; Bourdery, s. 10-17).

Krótką historia MEP od XVII do XX wieku

Stowarzyszenie Misji Zagranicznych nie było ani zakonem, ani zgromadzeniem zakonnym, ale stowarzyszeniem księży diecezjalnych. Celem tego stowarzyszenia była ewangelizacja narodów poprzez zakładanie kościołów i formacja lokalnego duchowieństwa pod jurysdykcją biskupów.

Księża Pallu i Motte przygotowali w 1663 roku do zatwierdzenia memoriał, w którym prosili o możliwość założenia seminarium duchownego, przygotowującego przyszłych kapłanów do pracy misyjnej w Azji. Otrzymałszy pozwolenie, otwierają w Paryżu przy Rue du Bac Seminarium Misji Zagranicznych.

W 1664 roku w Ayuthaya zwołano synod, którego celem było opracowanie działania misyjnego na powierzonych misjonarzom terenach. Opracowano instrukcje, które zostały pozytywnie przyjęte przez Kongregację w Rzymie. W 1665 roku Biskup Pallu wrócił do Europy, aby zdać szczegółowy raport z sytuacji misyjnej. Pół wieku od powstania Stowarzyszenia zaczęły się poważne kryzysy wewnętrzne i zewnętrzne, które spowolniły rozwijające się misje.

Kolejnym poważnym problemem dla rozwoju misji stała się Wielka Rewolucja Francuska, która zdeorganizowała życie Kościoła we Francji. Jednakże dzięki wytrwałości kilku misjonarzy i dyrektora seminarium w Paryżu przyszło widoczne odnowienie, choćby w postaci nowych powołań misjonarzy, którzy wyruszyli zasilić azjatyckie misje. Zatem XVIII wiek okazał się swego rodzaju czasem „renesansu”. Do XIX wieku było to stowarzyszenie księży diecezjalnych, inkardynowanych w swoich diecezjach i oddanych do dyspozycji Świętej Kongregacji Rozkrzewiania Wiary (obecnie Kongregacji Ewangelizacji Narodów), aby pełnili swoją posługę na terenach misyjnych pod zwierzchnictwem wikariuszy apostolskich. Wikariusze apostolscy kierowali Towarzystwem w sposób kolegialny. Każdy z nich miał swoją prokurę, która zapewniała wikariatom misjonarzy i poszukiwała niezbędnych funduszy do sprawnego funkcjonowania misji. Przez 150 lat przyjmowano tylko księży, natomiast od XIX wieku zaczęto przyjmować seminarzystów. Ten wiek okazał się również czasem męczenników, szczególnie w Korei, Wietnamie i Chinach. Trudno opisać szczegóły i powody, natomiast warto podkreślić, że spośród męczenników księży ze Stowarzyszenia 23 zostało kanonizowanych. Kolejny wiek także przyniósł wiele zmian, ponieważ seminarium i misja rządziły się własnymi regułami, od 1921 roku miały jednego przełożonego. Wydarzeniem przełomowym było także mianowanie sześciu biskupów azjatyckich. Natomiast od 1992 roku utworzono grupę refleksji i animacji misyjnej, której zadaniem było podejmować wysiłek dzielenia się życiem misyjnym w oparciu o realia życia. Wreszcie powołano także grupę wolontariuszy, którzy angażują się na wielu polach działalności Stowarzyszenia. Współczesne zaangażowanie MEP-u zostanie opisane później (Etcharren J-B., 2011, s. 17-29; Bourdery, s. 16-37).

Dla ukazania, jak duże było zaangażowanie stowarzyszenia dla misji w Azji warto przedstawić w formie tabeli liczbę wysłanych misjonarzy. To pozwoli także lepiej zrozumieć przedstawione wyżej problemy z wysyłaniem nowych misjonarzy i opisane lata odnowienia.

Lata	Liczba wysłanych misjonarzy
1660-1791	157
1792-1815	16
1816-1840	128
1841-1900	2078
1901-1945	1075
1946-1975	561
1976-2019	61

Tabela nr 1. Zob. *Histoire Générale et fonctionnement des missions étrangères de Paris*, 2021, IRFA, Paris, s. 6.

Założyciele

Stolica Apostolska, choćby po wydarzeniach z Japonii, zdawała sobie sprawę, że misje w Azji mogą stać się niemożliwe na wiele lat. Potrzeba było misjonarzy pełnych poświęcenia i oddania. Dlatego dla rozwoju misji w Azji kluczowe znaczenie mają założyciele Stowarzyszenia Misji Zagranicznych, za których uważa się: ks. Franciszka Pallu, określanego mianem dyplomaty, ks. Piotra Lamberta de la Motte, uważanego za mistyka oraz ks. Ignacego Cotelendiego. Warto zatem w tym artykule przynajmniej pokrótce zaprezentować ich sylwetki.

Ks. Franciszek Pallu urodził się w sierpniu 1626 roku w Tour. Jego rodzina należała szlachty sukienniczej. W bardzo młodym wieku został mianowany kanonikiem. Wyróżniał się pobożnością i dobroczynnością. W Paryżu poznał jezuitę, ks. Aleksandra de Rhodes, który przebywał w Europie, ale posługiwał jako misjonarz na Dalekim Wschodzie. Ks. Franciszek stał się jednym z jego uczniów. W 1658 roku mianowano go wikariuszem apostolskim na Dalekim Wschodzie. W 1659 roku podjął się zgromadzenia kapłanów, którzy pragnęli poświęcić się misjom. W Paryżu kupił dom, w którym zamieszkałi kandydaci do apostolstwa Azji. W latach 1640-1665 przebywał w Syjamie, gdzie wraz z ks. Motte ułożył *Instructiones da munera apostolica*. Celem tej instrukcji było założenie miejscowego seminarium dla kształcenia rodzimych kapłanów. W 1667 roku przybył do Europy, aby prosić papieża o wzmocnienie uprawnień dla działania ich Stowarzyszenia, co spotkało się z aprobatą. Następnie wrócił do Syjamu. W 1684 roku dotarł do Chin, gdzie objął stanowisko administratora

generalnego. Zmarł w październiku 1684 roku w Moyang w Fujian. W 1912 roku jego prochy zostały przeniesione do domu rekolekcyjnego w Hongkongu, a w 1954 roku sprowadzone do Paryża. Jego życie misjonarskie toczyło się pomiędzy Rzymem, Dalekim Wschodem a Francją. Jako świetny dyplomata potrafił doprowadzić do końca wiele planów i zamysłów Stowarzyszenia. Uważany jest za jednego z założycieli Kościoła w Wietnamie. W 2019 roku biskupi wietnamscy postanowili działać na rzecz wyniesienia biskupa Pallu na ołtarze (*Mgr François Pallu...*, 2020).

Inną, nie mniej ważną postacią, która miała swoje znaczenie dla misji w Azji, był ks. Piotr Lambert de la Motte. Urodził się w 1624 roku w La Boissière. W 1646 roku mianowano go radcą przy sądzie w Rouen, lecz zrezygnował z urzędu na rzecz kapłaństwa. W 1657 roku przybył do Paryża i zgłosił się na misję w Azji. Został wybrany wikariuszem apostolskim. W 1662 roku dotarł do Juthii, stolicy Syjamu, gdzie na prośbę Rzymu badał sytuację misji. Zauważył, że misjonarzom brakowało gorliwości, a ponadto oddawali się czynom potępianym przez prawo kanoniczne, jak np. handel ludźmi. W związku z tymi spostrzeżeniami spotkał się z wrogością i kłopotami ze strony portugalskich patronów. Chciał zrezygnować, jednakże przybycie biskupa Pallu ożywiło jego pierwotny zapał i obaj napisali do Rzymu instrukcję, która została zaaprobowana. W 1668 roku wyświęcił pierwszych dwóch tonkińskich księży w Syjamie. W 1671 roku przybył do Kochinchiny, gdzie założył Instytut Miłośników Krzyża. W związku z przybierającą na sile wrogością do biskupa Motte Stolica Apostolska wydała szereg dokumentów, w których przypominała o posłuszeństwie misjonarzy względem wikariuszy apostolskich. Ks. Motte zmarł w 1679 roku w Juthii i został pochowany w kościele. Zanim do Rzymu dotarła wiadomość o jego śmierci, otrzymał w kwietniu 1680 roku nominację na administratora generalnego w Syjamie, Kochinchinie i Tonkinie. To co biskup Pallu uzyskał w Rzymie, on kazał natychmiast realizować na misjach. Uważany był za człowieka pobożnego, spokojnego, stanowczego. Biskupi wietnamscy pracują nad tym, aby zarówno bp Motte, jak i bp Pallu zostali beatyfikowani (*Mgr Pierre Lambert de la Motte...*, 2020).

Powstanie Seminarium Misji Zagranicznych

Nie ma wątpliwości, że założyciele MEP zdawali sobie sprawę, iż na terenach misyjnych „źniwo wprawdzie wielkie, ale robotników mało” (Mt 9,37). Potrzeba była zatem utworzenia miejsca, aby przygotowywać kandydatów.

Biskupi Pallu i Motte nie zwlekali z realizacją tej szlachetnej myśli. Warto przyrzeć się pismu, które jako Memoriał skierowali do ówczesnej Kongregacji Rozkrzewiania Wiary z prośbą o oficjalne erygowanie seminarium: „Ten dom lub wspólnota będą składały się z dwóch rodzajów osób: pierwszymi z nich będą ci, którzy formują wspólnotę i przykładają wielką uwagę i staranie, aby przygotować członków do każdego rodzaju misji, zwłaszcza pośród niewiernych. Spośród tej grupy również od czasu do czasu będzie można wybrać niektórych, aby ich wysłać na misje. Drudzy zostaną przyjęci i formowani w domu, w którym jedni, przykładając się do pobożności i nauki, będą starali się rozpoznać, czy Bóg wzywa ich do takiego stylu życia; drudzy w tym celu w specjalny sposób będą badać siebie i podobnie będą badani na odpowiedniej drodze, głównie w dziele katechizacji i zachęt w szpitalach oraz poprzez sakramenty i misje wiejskie w więzieniach i najbardziej opuszczonych parafiach. Trzeci i ostatni, po uznaniu ich za odpowiednich i zdolnych do podjęcia misji zagranicznych, z jeszcze większą starannością będą się przygotowywali w wyżej wymienionym domu lub w waszym rzymskim kolegium, aby zgodnie z waszymi poleceniami, z uwzględnieniem różnych potrzeb misyjnych, a także w zgodzie z ich wewnętrznym przekonaniem, talentami i możliwościami, posłać ich na misje” (Fauconnet-Buzelin, 2021a, s. 29).

Utworzenie seminarium

W 1661 roku biskup Pallu, aby zgromadzić aspirantów na misjonarzy, zakupił dom przy ulicy Saint-Josse. Jednak dopiero w 1663 roku jest konkretny plan, aby seminarium umieścić w budynku pomiędzy rue du Bac i Rue de Petite Grenelle. Celem tego projektu była formacja kandydatów na misje zagraniczne. Byli to zarówno już duchowni, jak i kandydaci do stanu duchownego, a także świeccy, którzy odznaczali się zdolnościami potrzebnymi w pracy misjonarskiej. Z polecenia założycieli zarządzanie seminarium odbywało się na trzech poziomach. Na terenach misyjnych wikariusze apostołscy kierują misjami, w Paryżu za formację i rekrutację kandydatów odpowiadają wyznaczeni prokuratorzy zarówno duchowni, jak i świeccy, natomiast nad wszystkim nadzór ma Kongregacja Rozkrzewiania Wiary. W kolejnych latach wypracowano statut prawny Seminarium Misji Zagranicznych. Biskup Pallu przed samym wyjazdem, jeszcze w Marsylii, posłał upoważnienie, w którym zobowiązuje trzech prokuratorów do utworzenia prokury w Rzymie. 11 czerwca 1664 roku podczas

zgromadzenia ogólnego, na którym zebrali się wszyscy stowarzyszeni, mianowano dyrektora odpowiedzialnego za seminarzystów i jednego profesora teologii. Do 1700 roku było 22 dyrektorów, wśród których był tylko jeden misjonarz, Charles Sevin, emisariusz biskupa Pallu (Fauconnet-Buzelin, 2021a, s. 17-19).

Formacja

Biskup Pallu niewątpliwie miał w sobie ducha misyjnego, dlatego jego wizja zarówno seminarium, jak i formacji była bardzo konkretna. Ukazał w klarowny sposób rolę formatorów, która była potrzebna w ukształtowaniu kapłana – misjonarza. „Księża, jest wystarczająco pracy, jeśli tylko chcecie, aby was zaangażować w takim stopniu, jak trzeba, aby poszukiwać pracowników, aby z całkowicie konieczną i właściwą nam uwagą oddać się formowaniu sług Ewangelii i jednocześnie zapewnić wszelkie sprawy duchowe misji.

Jeśli zadania apostołskie mają tyle zasług; i są tak cenne dla wszystkich mędrców, to jaką opinię powinni mieć ci, których celem jest formowanie pracowników ewangelicznych. Życie apostołskie jest kontynuacją życia Apostołów; wasze życie jest naśladowaniem i kontynuacją życia naszego Pana Jezusa Chrystusa, które jak się zdaje nie miało żadnego innego celu. Wszystko, co mówił i czynił przez trzy ostatnie lata swojego życia miało na celu uformowanie, pouczenie i zaprawienie swoich Apostołów i uczniów, aby można było ich posłać, by wszystkim narodom głosili Ewangelię.

Oto, Księża, wszystko, czego zamierzacie się podjąć w waszym seminarium, takie zatem jest wasze zadanie, a wasz raj odnajdziecie dzięki kontemplacji tego boskiego Mistrza, którego zawsze macie przed oczyma, aby osiągnąć ten ważny i istotny cel; nie opuszczając waszego domu udacie się we wszystkie zakątki świata, do których zostali posłani wasi seminarzyści, za pomocą ich ust ciągle będziecie głosili i na nieurodzajne ziemie będziecie rzucali słowa życia, które im przekazaliście” (Fauconnet-Buzelin, 2021a, s. 30).

Dla biskupa Pallu liczyła się przede wszystkim nie ilość, ale jakość kandydatów, którzy będą się wyróżniać: „Niech będą dobrzy, naturalni, łagodni, zadowoleni, spokojni; nic innego nie potrzeba”. Zwraçał uwagę na wstępną selekcję, której celem było przyjęcie jak najlepszych kandydatów na poziomie intelektualnym, społecznym i religijnym. W notatce pochodzącej z końca XVII wieku czytamy o duchu formacji seminarzystów: „Ćwiczeniami w tym seminarium

dla misjonarzy są: medytacja, studium, konferencje na temat teologii moralnej i o najważniejszych prawdach, które należy udowodnić wiernym. Studiuje się niektóre zagadnienia z matematyki, takie jak astronomię i geografię i od czasu do czasu robi się kilka misji do miasteczek i opuszczonych miejsc, aby pracowników zaznajomić z pracami życia apostołskiego”.

Choć pierwszy regulamin pochodzi z XVIII wieku, to jednak daje pewne wyobrażenie o stylu życia seminarzystów. Program dnia seminarzystów przedstawiał się mniej więcej następująco: msza święta, lektura brewiarza, modlitwy poranne, południowe i wieczorne. Była przewidziana 45-minutowa medytacja, półgodzinna oracja, kwadrans czytania duchownego i lektura jednego rozdziału Nowego Testamentu w postawie klęczącej, trzy adoracje Najświętszego Sakramentu, wreszcie nie mogło zabraknąć rachunku sumienia. W ciągu dnia były wykłady i czas na indywidualne studium, a także na rekreację. Kandydaci powinni dwa razy w tygodniu spowiadać się, przystępować do komunii i raz na dwa tygodnie korzystać z kierownictwa duchowego.

Warto jeszcze wspomnieć, że dzięki synodowi w 1665 roku w Ayutthaya wytyczono konkretniejsze zasady przygotowania do posługi misjonarskiej, które odzwierciedlały rzeczywistość misyjną. Synod wskazał na grupy ludzi, do których misjonarze będą skierowani. W związku z tym potrzeba było wypracowania konkretnych metod ewangelizacyjnych. Biskup Pallu, pomimo odległości, nigdy nie zaniedbał przekazywania wskazówek, a także osobistych spostrzeżeń dla udoskonalania formacji misyjnej w seminarium. Lekturami obowiązkowymi, na które zwracał uwagę, były żywot św. Franciszka Ksawerego i traktat misjologiczny *De procuranda Indorum conversione* napisany przez ojca Acostę. Jednakże, jak zauważa założyciel MEP, kandydaci nie powinni pomijać dokumentów Soboru Trydenckiego, Katechizmu, Rytuału Rzymskiego, a także Aforyzmów Corviniusa na temat prawa kanonicznego (Fauconnet-Buzelin, 2021a, s. 22-25). Przy okazji synodu warto wskazać na liczne pomysły rozwoju misji. Biskup Motte m.in. zaprezentował projekt utworzenia zgromadzenia apostołskiego, skupiającego księży i osoby świeckie w Stowarzyszeniu Miłośników Krzyża Jezusa, którzy składaliby trzy śluby zakonne. Jednakże Papież Klemens IX nie poparł tego projektu. Udało się natomiast biskupowi Motte założyć dla misji w Wietnamie żeńskie zgromadzenie, które nosiło nazwę Miłośniczek Krzyża. Jego celem była ewangelizacja pomimo różnego rodzaju prześladowań. Dzięki dość giętkim strukturom mogły docierać do rozproszonych chrześcijan,

zapewniać katechizację i prowadzić modlitwy pod nieobecność misjonarzy i rodzimego kleru (Moussay, 2007, s. 188).

Formacja dobrych kandydatów to bardzo ważny aspekt, aby misje odniosły sukces. Jednakże oprócz teorii i wiedzy, którą zdobywali kandydaci, biskup Pallu nie zapomniał o wskazaniach bardzo praktycznych. Warto im się przyjrzeć: „Medycyna: Byłoby pożądane, aby wszyscy misjonarze znali nieco chirurgię, której nietrudno się nauczyć, a skoro wśród nich było kilku świeckich, którzy potrafili upuszczać krew (jeśli jest to służący, to trzeba, aby był dobrze wypróbowany i dawać tylko dobre oznaki na drodze. Byłoby jeszcze lepiej, gdyby z Rzymu uzyskać władzę upuszczania krwi przez kilku misjonarzy i posługiwanie się brzytwą).

Byłoby pożądane, gdyby niektórzy albo nawet większa grupa miała powierzchowną znajomość medycyny i farmacji, tym bardziej, że jest to potrzebne, aby badać puls i aby nie tylko w teorii, ale w praktyce znać skład lekarstw na najpowszechniejsze choroby. Wielbni ojcowie kapucyni z tej wiedzy wyciągnęli niesamowite korzyści na wszystkich obszarach ich misji. Olbrzymie doświadczenie księdza Chevreuil w wykorzystywaniu medycyny wielokrotnie mu się przydało i to nie tylko dla niego samego, ale dla innych. Ksiądz Laneau nauczył się czegoś w Siam, co bardzo dobrze wykorzystuje.

Byłoby dobrze, aby spośród seminarzystów do tej praktyki przysposobić tych, którzy mieliby więcej upodobania, a mniej obrzydzenia, aby w seminarium sporządzano wszystkie lekarstwa, których potrzeba, aby zawsze miano kilku utalentowanych chłopców, którzy mieliby talent do aptekarstwa i do sporządzania wielu maści i lekarstwa jako ekwipunku dla misjonarzy, z jakimi seminarzyści mogliby odbywać praktyki [...].

Śpiew: We Francji nie przywiązuje się do tego zbyt wielkiej uwagi, że misjonarz, który potrafi śpiewać, to wszędzie ma korzyści.

Różne: Jest wiele innych kwestii, których nie należy ignorować, takich jak wyrób hostii, świec, szycie i wiele im podobnych” (Fauconnet-Buzelin, 2021a, s. 34).

Wszystkie te wskazania miały jeden cel: jak najlepsze przygotowanie misjonarzy na owocne ewangelizowanie. Dlatego biskup Pallu powtarzał: „Jeśli chcecie formować misjonarzy, trzeba ich uczynić świętymi” (Fauconnet-Buzelin, 2021a, s. 32). Te słowa w historii i znaczeniu misji stały się prorocze, ponieważ dobrze przygotowani misjonarze największej chwały dostąpili w XIX wieku, stając się męczennikami.

Seminarium męczenników

Trzeba przyznać, że na przestrzeni 150 lat stowarzyszenia misjonarze nauczyli się żyć z napotkanymi na misjach trudnościami, w tym także z męczeństwem, choć nie byli bezpośrednimi ofiarami. Można co prawda znaleźć opisy dręczenia, wtrącania do więzień, wypędzenia itd., jednakże trudno wskazać na opisy bezpośredniego męczeństwa. Ta sytuacja zmieni się jednak diametralnie w XIX wieku, gdy misjonarze staną się ofiarami prześladowań. Ta forma ewangelicznego świadectwa będzie dla misjonarzy najpiękniejszym celem posługi, który prowadzi ich prostą drogą do chwały nieba.

Od 1830 roku Stowarzyszenie Misji Zagranicznych żyje rytmem egzekucji swoich męczenników. Można rzec, że tworzy się chwalebna legenda, którą zobrazuje otwarta w seminarium w 1843 roku Sala Męczenników, gdzie przedstawiono pamiątki po misjonarzu, a także przywiezione szczątki np. Piotra Borie, ściętego w Wietnamie w 1838 roku. Te trudne wydarzenia na zawsze już naznaczyły tożsamość MEP. Trzeba koniecznie zaznaczyć, że powodem egzekucji, której ofiarami stawali się misjonarze, nie były próby ewangelizacji, ale np. w 1840 roku przegrana wojna Chińczyków z Anglią. To właśnie wzbudziło wrogość do ludzi Zachodu, którzy często nazywani byli barbarzyńcami. Recesja w podejściu do Europejczyków spowodowała masakry chrześcijan w różnych krajach Azji (Fauconnet-Buzelin, 2021b, s. 16-20).

Mogłoby się wydawać, że ta sytuacja zniechęci nowych kandydatów do wyjazdu na misje. W zaprezentowanej w artykule tabeli widać wyraźnie, że skutek był odwrotny. Wyjeżdżający misjonarze mieli świadomość niebezpieczeństwa. Jadąc, uważali siebie za następców męczenników. Warto zwrócić uwagę, że najwięcej chętnych było na misje do Wietnamu i Korei, czyli tam, gdzie była też największa liczba męczenników (9 w Korei i 5 w Wietnamie). Wśród misjonarzy najbardziej zmotywowanymi do męczeństwa wydają się ci, którzy zgłosili się po 1866 roku.

Ilu zatem męczenników dało Stowarzyszenie Misji Zagranicznych podczas swej pracy w Azji? W latach 1670-1800 13 zostało zamordowanych, zaś w XIX wieku - 76, w tym 23 ogłoszono świętymi. Także XX wiek pozostawił męczenników w liczbie 88, w tym 61 zabitych w latach 1945-1975 w Korei, Wietnamie, Birmie, Kambodży i Laosie. Pięciu zostało w 2016 roku ogłoszonych błogosławionymi (Fauconnet-Buzelin, 2021a, s. 21-23).

Żadne prześladowania i męczeństwa nie były w stanie powstrzymać napływu nowych kandydatów z Paryża gotowych głosić Ewangelię. Ta misja trwa nadal, dlatego warto prześledzić współczesną działalność MEP.

Działalność Seminarium MEP dziś

Aktywna działalność MEP w wielu krajach Azji jest dobrze widoczna także współcześnie. Przyjrzyjmy się zatem głównym obszarom działania księży z MEP. Pierwszym i zdaje się priorytetowym zadaniem, które od początku charakteryzuje MEP, jest formacja i towarzyszenie duchowieństwu lokalnemu, dlatego wielu księży jest zaangażowanych w swoich diecezjach jako np. ojcowie duchowni. Niektórzy pełnią funkcję przełożonych w lokalnych seminariach. Stwarzają także możliwości, aby kapłani mogli podjąć studia specjalistyczne. Innym zadaniem, którego podejmują się księża, jest formacja i towarzyszenie małym zespołom dzielenia się życiem i wiarą w dzielnicach, gdzie pracują. Celem jest poznawanie się, rozmowa o życiu, czytanie Biblii, modlitwa, dawanie świadectwa wiary, szczególnie osobom nieochrzczonym. Kolejną działalnością są podejmowane akcje społeczne, mające na celu pomoc biednym. Nie może zabraknąć w tej posłudze pierwszej ewangelizacji i tworzenia nowych parafii, dlatego także posługa w parafiach jest jednym z pól działalności MEP. Księża swoją aktywność realizują również na polu współpracy z mniejszościami etnicznymi. Warto zwrócić uwagę, że np. w Wietnamie księża byli obecni pośród Montagnardów (Bahnarów) dzięki jednemu z księży pracującemu w grupie misyjnej w Chinach. Księża prowadzą także wspólnoty frankofońskie. Globalizacja wymaga pracy również z wieloma migrantami w różnych krajach. Księża potrzebują współpracowników, dlatego jedną z ich posług jest wolontariat, który prowadzą w wielu miejscach swojej działalności (Reithinger, 2022, s. 16-19).

Każdy kraj Azji ma swoją specyfikę, stąd też są różne możliwości działania księży. Warto zatem przyrzeć się, jakie pole do prowadzenia działalności mają księża w konkretnym kraju. W Japonii piętnastu misjonarzy pracuje przede wszystkim dla Kościoła lokalnego i pomaga biednym. W Korei Południowej dziesięciu misjonarzy pracuje w Kościele lokalnym, prowadząc parafie i różnego rodzaju działania z tym związane. W Chinach jest dwunastu księży z MEP, którzy pracują w różnych diecezjach. Tym, co ich wyróżnia, jest formacja,

towarzyszenie i modlitwa. W Tajwanie pracuje dziesięciu misjonarzy, których priorytetem jest mniejszość Aborygenów, praca społeczna, praca pastoralna, formacja seminarzystów i lokalnego duchowieństwa. W Tajlandii, Birmie i Laosie posługuje piętnastu misjonarzy, którzy dzielą się obowiązkami pastoralnymi pomiędzy trzema krajami. W Tajlandii posługują pomiędzy kilkunastoma grupami chrześcijan i angażują się w edukację i rozwój. W Bangkoku i Laosie jest potrzeba ciągłej formacji, która jest ważnym czynnikiem posługi pastoralnej. W Birmie zaangażowanie dotyczy głównie duszpasterstwa, ale także formacji. W Kambodży pracuje trzynastu misjonarzy, których głównym zadaniem jest pierwsza ewangelizacja oraz tworzenie nowych wspólnot parafialnych. W Malezji-Singapurze jest ośmiu misjonarzy, których misja polega głównie na prowadzeniu miejscowego Kościoła, udzielaniu sakramentów, posłudze w więzieniach i dialogu międzyreligijnym. W Indiach posługuje zasadniczo czterech misjonarzy, a ich misją jest obecność i prowadzenie dialogu międzyreligijnego. Na Madagaskarze i Oceanie Indyjskim jest trzynastu misjonarzy. Ich praca jest adekwatna do potrzeb diecezji, przede wszystkim polega na tworzeniu nowych parafii, z czym wiąże się budowa kościołów i szkół. Wśród misjonarzy jest także ekonom i nauczyciel w Niższym Seminarium. Jeden z misjonarzy na wyraźną prośbę biskupa angażuje się w budowę szpitala. W Indonezji posługuje dwóch misjonarzy, których praca jest ściśle związana z Kościołem lokalnym i obsługą nieraz kilku kościołów, do których trzeba dotrzeć (Reithinger, 2022, s. 22-31).

Podsumowanie

Znaczenie Stowarzyszenia Misji Zagranicznych dla misji w Azji jest bezprecedensowe. Dobre i fachowe przygotowanie, a przede wszystkim misyjny zmysł założycieli decydowały o ogromnym sukcesie w podjętej pracy misjonarskiej na terenach Azji. Trudno jest w całości zbadać i przedstawić w artykule bogactwo, którym mogą się poszczycić misjonarze z Rue du Bac. Jednakże przynajmniej w jakimś stopniu zostało to zaprezentowane w niniejszym artykule.

Ponad 350-letnia historia działalności MEP może poszczycić się wieloma owocami swojej pracy. Liczba wysłanych misjonarzy, którzy byli dobrze przygotowani do czekających ich wyzwań, pomysły wcielane w życie na terenach misyjnych, dobra znajomość medycyny, teologii, astronomii i matematyki, aż wreszcie gotowość do męczeństwa – wszystko to jak w soczewce ukazuje wielkie dzieło, które trwa do dziś.

Skróty

DFK	<i>Dekret o formacji kapłańskiej</i>
IRFA	<i>Institut de recherche France Asie</i>
MEP	<i>Missions Étrangères de Paris</i>

Bibliografia

- Baron A. i Pietras H. (opr.), 2005, *Dokumenty Soborów Powszechnych*, t. IV, WAM, Kraków.
- Biblia Jerozolimska*, 2006, Pallottinum, Poznań.
- Bourderly A., b.r.w., *Découvrir les Missions Étrangères de Paris*, MEP, Paris.
- Carroll W-H., 2011, *Historia chrześcijaństwa – Podział chrześcijaństwa*, t. 4, Wektory, Kobierzyce, s. 783-807.
- Etcharren J-B., 2011, *Les grandes dates de l'histoire des Mep depuis le XVIIe siècle jusqu'à nos jours*, w: Marin C. (dir.), *La Société des Missions Étrangères de Paris. 350 ans à la rencontre de l'Asie 1658-2008*, Karthala, Paris.
- Fauconnet-Buzelin F., 2021a, *La formation des aspirants des MEP à travers les siècles*, Collection MEP, Paris.
- Fauconnet-Buzelin F., 2021b, *Comprendre le séminaire des martyrs*, Collection MEP, Paris.
- Histoire Générale et fonctionnement des missions étrangères de Paris*, 2021, IRFA, Paris [online], <https://irfa.paris/wp-content/uploads/2021/12/HISTOIRE-GENERALE-DES-MEP-MAJ.pdf> [dostęp: 10.05.2022].
- Jeżak D., 2016, *Teologiczne treści błogosławieństwa nowego domu, nowego seminarium i nowego domu zakonnego na podstawie obrzędów błogosławieństw dostosowanych do zwyczajów diecezji polskich*, Odra.
- Mgr François Pallu (1626-1684)*, 2020 [on-line], <https://missionsetrangeres.com/mgr-francois-pallu-1626-1684/> [dostęp: 2.12.2022].
- Mgr Pierre Lambert de la Motte (1624-1679)*, 2020 [online], <https://missionsetrangeres.com/mgr-pierre-lambert-de-la-motte-1624-1679/> [dostęp: 2.12.2022].
- Moussay G. (red.), 2007, *Les Missions Étrangères en Asie et dans l'océan Indien*, Les Indes savantes, Paris.

- Piela M., 2013, *Znaczenie dekretu Soboru Trydenckiego „Cum adolescentium aetas” (15 VII 1563) o obowiązku tworzenia seminariów duchownych*, s. 22, *Studia Salvatoriana Polonica*, t. 7, s. 13-26.
- Reithinger G., 2022, *Les Missions Étrangères de Paris aujourd’hui. Asie et océan Indien*, Bayard Service Edition, Paris.
- Roszkowski W., 2021, *Historia chrześcijaństwa. Świętości, upadki i nawrócenia*, t. 2, Kraków.
- Sobór Watykański II, 2002, *Dekret o formacji kapłańskiej „Optatam totius”*, Pallottinum, Poznań.
- Wojnowski J. (red.), 2004, *Wielka Encyklopedia PWN*, t. 24, PWN, Warszawa.
- Ziemann E., 2012, *Seminarium duchowne*, EK, t. XVII, k. 1396, Lublin.